

Sociale vindingrijkheid: eerst wie, dan wat

Levi van Dam

Jeugdbeleid

ISSN 1873-9482

Jeugdbeleid

DOI 10.1007/s12451-016-0128-4

Your article is protected by copyright and all rights are held exclusively by Bohn Stafleu van Loghum. This e-offprint is for personal use only and shall not be self-archived in electronic repositories. If you wish to self-archive your article, please use the accepted manuscript version for posting on your own website. You may further deposit the accepted manuscript version in any repository, provided it is only made publicly available 12 months after official publication or later and provided acknowledgement is given to the original source of publication and a link is inserted to the published article on Springer's website. The link must be accompanied by the following text: "The final publication is available at link.springer.com".

Sociale vindingrijkheid: eerst wie, dan wat

Levi van Dam

Samenvatting

Dit tijdschrift kent een opinie-estafette. In elk nummer krijgt iemand de gelegenheid om haar of zijn mening kenbaar te maken over het Nederlandse jeugd-beleid. De auteur bepaalt aan wie het stokje wordt doorgegeven, de redactie heeft daar geen invloed op. Op deze manier stelt het tijdschrift zijn pagina's beschikbaar voor onverwachtse invalshoeken en verrassende argumenten. Levi van Dam geeft het stokje door aan Anna Noyons, design thinker, die sinds kort actief is in de jeugdhulp.

JIM staat voor Jouw Ingebrachte Mentor en is de oom, zus, tante of buur die een jongere vraagt om hem of haar te ondersteunen in het doorbreken van de aanhoudende conflicten thuis. De keuze van een jongere voor een JIM wordt ondersteund door ouder(s), waarna JIM optreedt als ambassadeur van de jongere. JIM is vertrouwenspersoon voor de jongere en zijn vertegenwoordiger richting ouder(s) en professionals (voor meer informatie over de JIM-aanpak zie www.jimwerkt.nl).

Volgens het recente boek van Van Dam en Verhulst is een belangrijke pijler in de JIM-aanpak het vergroten van de sociale vindingrijkheid van professionals én gezinnen. Sociale vindingrijkheid gaat over het gedrag (impliciet en expliciet) van iemand om ondersteunende relaties te bewerkstelligen, te benutten en te onderhouden. Inderdaad: het hart van de beoogde transformatie jeugdhulp. Vandaar dit betoog om sociale vindingrijkheid te zien als één van de nieuwe kerncompetenties van professionals en te integreren in ieder jeugdbeleid.

Dennis werkt sinds een half jaar met de JIM-aanpak bij Spirit Jeugd & Opvoedhulp. Daarvoor werkte hij 10 jaar op residentiële groepen. 'Daar heb ik veel gezien,' zo zegt hij, 'van behandeling tot acute crisis. Kinderen met bloedende

---

L. van Dam, MSc. (✉)
Amsterdam, Nederland
e-mail: L.v.dam@spirit.nl

hoofdwonden, relletjes in de buurt, bloemetjes voor de burens als excuus voor de overlast en natuurlijk de vele, vele gesprekken met ouders. Alles in hartje Amsterdam, heel veel gekker kun je het dus niet krijgen. Ik dacht dan ook dat ik alles wel had gezien, en toch zie ik nu nieuwe dingen. Dingen die ik voorheen niet voor mogelijk achtte. Laatst bijvoorbeeld belde een moeder mij op uit Italië dat haar dochter die avond op Schiphol zou landen. Er was niemand die haar op kon halen en zij had geen slaapplek. Daarna bleef het stil aan de telefoon. Ik voelde de vraag landen in mijn buik. Hij kroop omhoog naar mijn hulpverlenershart en instinctief dacht ik: hier moet ik op af! Totdat ik mij realiseerde dat we al weken in gesprek zijn over een potentiële JIM. En dat diverse ooms en tantes al de revue zijn gepasseerd. Dat maakte dat ik de vraag stelde: “Wie gaat dit met u oplossen?” Nu was het aan de andere kant van de lijn even stil. Daarna kreeg ik de volle laag, dat dit geen hulpverlening was en ik niet voor ze klaarstond. Ik heb rustig alle betrokkenen benoemd die we de afgelopen weken hebben besproken of gesproken en gevraagd wie dit probleem met moeder op kan lossen. Na nog wat tegengas sloten we het telefoongesprek af. Het was vrijdagmiddag en 's avonds legde ik mijn telefoon weg, uit het zicht. Maandag heb ik hem – tegen mijn gevoel in – pas weer opgepakt. 10 gemiste oproepen en 30 appjes. De laatste was: vader had dochter opgehaald van Schiphol en haar naar een tante gebracht, of ik langs wilde komen om te helpen met afspraken maken.’

Het zijn keer op keer dit soort verhalen die de huidige kanteling in de jeugdhulp illustreren. Een kanteling met twee kanten. Aan de ene kant zien we professionals die niet langer bij iedere vraag in de actie schieten, en aan de andere kant zien we bij gezinnen de knop omgaan: ik kan dit ook met mensen uit mijn omgeving oplossen. Het gaat stapje voor stapje, maar het is in de kern de verschuiving van de verzorgingsstaat naar een participatiesamenleving.

Het idee voor het methodisch realiseren van deze kanteling ontstond in 2014. Samen met drie systeemtherapeuten van Youké jeugd & opvoedhulp werkte ik gaandeweg aan de methodische beschrijving van de JIM-aanpak. Met één van hen had ik het meest intensieve contact: Suzanne de Ruig. Op een vrijdagmiddag belde zij vanuit de auto tussen twee huisbezoeken in. Ik zat achter mijn pc en gezamenlijk bespraken we haar praktijkervaringen. Ze vertelde enthousiast dat ze op haar kantoor een cirkel had getekend. In die cirkel had ze één stap van het hulpverleningsproces radicaal omgedraaid: ‘Normaal vraag je altijd eerst wat er aan de hand is in een gezin. Dit zijn wij anders gaan doen. Onze eerste vraag is nu wie kan meedenken over de vraag wat hier aan de hand is. Dat geeft zo'n andere dynamiek! Nu kijkt het gezin mij de ene keer met open mond aan (jullie gingen ons toch helpen?!), de andere keer zijn ze blij en opgelucht (eindelijk niet weer goedbedoelde adviezen die bij ons toch niet werken, maar een professional die zegt dat hij anderen nodig heeft om met ons tot een goede analyse en besluit te komen). De reactie van gezinnen verschilt per keer, maar het is de kunst om het te laten bij de wie-vraag en het gezin de tijd te geven die eerst te verwerken.’

Dat is knap lastig, zo kan ik uit eigen ervaring vertellen. Toen ik een keer meeging met een collega van Suzanne, trapte ik direct weer in deze hulpverlenings-

valkuil. In een poging het gesprek te verbreden naar mogelijke JIM-kandidaten op school, vroeg ik 'wat school van het probleem vond'. Prompt konden we twintig minuten luisteren naar een frustratie met docenten en schoolbestuur. Ik voelde het appel groeien: 'Help ons. Doe hier iets mee!'

De afgelopen jaren zijn we er heel goed in geworden om aan de kant van de hulpverleners meer specialisten te verzamelen: de ambulante begeleider, de systeemtherapeut, de orthopedagoog, de psycholoog, de klinisch psycholoog, de GZ-psycholoog, de psychiater, de LVB-expert, de verslavingsdeskundige, enzovoort. Het overkoepelende doel van hun aanwezigheid? Beter inschatten wat er aan de hand is en hoe de problemen opgelost moeten worden.

Aan de kant van het gezin is echter een versmalling opgetreden. Daar waar het vroeger heel normaal was dat je met familie en burens je problemen probeerde op te lossen – het zogeheten *core discussion network* – doe je dat nu met specialisten. Putnam beschreef in *Our Kids* vorig jaar die overgang in de Verenigde Staten en kenmerkt het als de verschuiving van 'our kids' naar 'their kids'. Hierdoor is de wie-vraag ondergesneeuwd geraakt, of beter gezegd: de probleemvraag wordt beantwoord door professionals in plaats van door de gezinsleden.

Nu 'onze kant van de tafel' zo rijkelijk is bedield met professionals, wordt het tijd om de aandacht te vestigen op de 'andere kant van de tafel'. Erken ten eerste dat er soms te veel professionals aan tafel zitten en te weinig directbetrokkenen bij het gezin. Erken dat professionals en gezinnen geen gelijkwaardige relatie aan kunnen gaan, maar wel een volwaardige relatie. En erken dat directbetrokkenen veel meer weten van hun expertisegebied dan wij als professionals. Zij weten namelijk wat het gezin allemaal al heeft meegemaakt (de gezinsgeschiedenis) en hoe zij nu leven (hun context). Dat zijn twee belangrijke elementen waar de professionele expertise op moet aansluiten, en niet andersom. Daarom, eerst de wie, dan de wat.

Levi van Dam, MSc is kwartiermaker bij Spirit.